

Det nye norske straffelovsudkast.

En redegørelse fra Professor SKEIE.

(Fortsat fra forrige hefte).

VI. Straffens udsættelse paa prøve (betinget eftergivelse af straffen).

Dette institut blev i Norge indført ved lov af 2den mai 1894 (med den ikke helt træffende titel »lov om betingede straffedomme). Dens regler er i det væsentlige uforandret optaget i loven af 1902 §§ 52—54, som lyder saaledes:

»§ 52. Naar retten idømmer straf af bøder, hefte indtil 6 maaneder eller fængsel indtil 3 Maaneder, kan det i dommen bestemmes, at fuldbyrdelsen af de nævnte straffe skal udsættes.

Retten bør herved foruden til forbrydelsens eller forseelsens størrelse og de omstændigheder, hvorunder den forøvedes, tage hensyn til den skyldiges alder og vandel samt til, om der er hengaaet lang tid siden forbrydelsens forøvelse, om den skyldige har afgivet fuldstændig og oprigtig tilstaaelse og ydet den fornærmede den opreisning og erstatning, hvorpaa denne har krav, eller erklæret sig rede til efter evne at yde saadan erstatning. I sidste tilfælde kan dommen opstille som betingelse, at en i samme bestemt erstatning ydes inden en fastsat frist.

§ 53. Forøver den efter § 52 dømte senere nogen forsætlig forbrydelse eller forseelse, hvorfor han inden 3 aar efter dommens afsigelse som sigtet undergives forfølg-

ning med det udfald, at han dømmes til fængsel, bliver ogsaa den udsatte straf at fuldbyrde. Er den nye strafbare handling uforsætlig, eller dømmes han til anden straf end fængsel, bliver det ved dommen at afgjøre, hvorvidt den udsatte strafs fuldbyrdelse fremdeles skal udstaa. Afgjøres den senere sag ved vedtagelse af forelæg, bliver herved ogsaa at afgjøre, om den udsatte straf skal fuldbyrdes.

Er ydelse af erstatning opstillet som betingelse, bliver, om fristen oversiddes, straffen ligeledes at fuldbyrde, medmindre oversiddelsen skyldes omstændigheder, der ikke kan tilregnes domfældte. Paastaaes dette at være tilfældet, bliver spørgsmaalet overensstemmende med straffeprocesslovens § 481 at indbringe til afgjørelse af retten, der i tilfælde kan bestemme en ny frist eller frafalde betingelsen.

Kommer den, der er dømt til frihedsstraf, hvis fuldbyrdelse er udsat, inden 3 aar efter dommens afsigelse under forfølgning som sigtet for nogen anden før dommen forøvet strafbar handling, for hvilken en frihedsstraf, hvis fuldbyrdelse ikke bliver at udsætte, findes at burde idømmes, bliver en ny for begge handlinger fælles straf at idømme. Er straffen for begge handlinger bøder eller for den ene frihedsstraf, for den anden bøder, bliver efter de nærmere omstændigheder at afgjøre, om den udsatte strafs fuldbyrdelse fremdeles skal udstaa.

Kommer den udsatte straf ikke til fuldbyrdelse, betragtes den som udstaaet ved dommens afsigelse.

§ 54. Ved forkyndelsen af en dom, hvori udsættelse med straffens fuldbyrdelse er bestemt, gjøres domfældte bekjendt med foranstaaende regler. Dommeren bør, saafremt domfældte er under 21 aar, tildele ham en saadan alvorlig advarsel og formaning, som omstændighederne maatte opfordre til, og kan i dette øiemed indkalde ham til særskilt retsmøde.

De processuelle regler om straffeuudmaalingen finder anvendelse paa spørgsmaalet om straffefuldbyrdelsens udsættelse.

Komitéeen foreslaar følgende regler:

§ 52.

»1. Naar der er særlig grund til at antage, at straffens fuldbyrdelse ikke er nødvendig for at afholde den skyldige fra nye strafbare handlinger, kan retten i dommen bestemme, at den skal udsættes, saafremt han

- a) idømmes bøder, hefte ikke over 2 aar eller fængsel ikke over 1 aar,
- b) i løbet af de sidste 5 aar før den strafbare handling foretagelse ikke har afsonet fængselsstraf, eller en tilsvarende frihedsstraf i udlandet, og
- c) ikke nu dømmes eller tidligere er dømt for en handling, som er strafbar efter §§ 148, 149, 152, andet led, 153 første, andet og tredje led, 154 andet led, 160, 161, 191, 192, 193, 195, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 217, 224, 225, 231, 233, 245 andet led, 267 eller 268 eller tilsvarende bestemmelser i udenlandsk lov.

Ved denne afgjørelse skal retten særlig tage i betragtning bevæggrunden til den strafbare handling og dennes ydre omstændigheder, den skyldiges alder, forstandsudvikling, karakter, vandel og omgang, om han har afgivet en uforbeholden tilstaaelse uden at antage, at der forelaa beviser mod ham, om han har ydet fornærmede erstatning og opreisning eller erklæret sig villig dertil, og om der er gaaet lang tid efter handlingens foretagelse.

2. Rettighedstab, som er fastsat i dommen eller følger af denne, indtræder ikke, saalænge fuldbyrdelsen er udsat, med mindre retten bestemmer noget andet. Dersom retten bestemmer, at en rettighed skal tabes uden hensyn til fuldbyrdelsens udsættelse, regnes tabet fra afsigelsen af den endelige dom.

Hvorvidt andre tillægsstraffer eller en inddragning, som ikke er straf, skal iverksættes straks eller udstaa sammen med hovedstraffen, afgjøres af retten.

Disse bestemmelser gjælder ogsaa i det tilfælde, at den idømte hovedstraf anses som helt afsonet ved varetægts-

fængsel, men retten finder, at der vilde have været grund til at udsætte dens fuldbyrdelse. Reglerne om hovedstraffens udsættelse faar isaafald tilsvarende anvendelse med hensyn til de her nævnte retsfølger.

3. Naar retten bestemmer, at fuldbyrdelsen skal udsættes, fastsætter den en prøvetid fra 2—5 aar regnet fra afsigelsen af den endelige dom.

4. Dersom domfældte inden prøvetidens udløb kommer under forfølgning som sigtet for en strafbar handling øvet før domsafsigelsen, bliver straffen at fuldbyrde, saafremt han dømmes til en samlet straf (§ 64) eller for en forbrydelse, som ifølge reglerne i nr. 1 ikke giver adgang til udsættelse. Ellers afgjør retten, om den fastsatte straf skal fuldbyrdes eller udsættes. I sidste tilfælde fastsætter retten en ny prøvetid, som regnes fra afsigelsen af den endelige dom i den nye sag.

5. Er der ved afsigelsen af dommen i den sidste sag ikke taget hensyn til den første dom, indbringes begge domme for den ret, som i første instans har dømt i den sidste sag, til fastsættelse af en fælles straf efter § 64 og til afgjørelse angaaende fuldbyrdelsens udsættelse.

6. Bliver det efter afsigelsen af en dom, som bestemmer, at straffens fuldbyrdelse skal udsættes, men før prøvetidens udløb oplyst, at domfældte tidligere er dømt for nogen saadan forbrydelse, som er nævnt i nr. 1 c, eller de sidste 5 aar før den paadømte handlings foretagelse er straffet med fængsel, kan paatalemyndigheden forelægge den ret, som i første instans har paadømt sagen, spørgsmaal, om den udsatte straf af den grund skal fuldbyrdes.

§ 53.

1. Er en domfældt, som bliver indrømmet udsættelse efter § 52, ilagt fængselsstraf, skal han i prøvetiden staa under rettens tilsyn, med mindre retten finder dette upaa-krævet. Bliver dommen afsagt af anden domstol end forhørsretten eller meddomsretten paa hans hjemsted eller

opholdssted, eller flytter domfældte fra underdommerens embedskreds, afgjør den dømmende ret, hvilken domstol skal have tilsynet (være tilsynsret).

Tilsynsretten skal snarest mulig opnævne et medlem af en godkjendt forsorgsforening eller en anden dertil villig person, som er skikket til at føre det nærmere tilsyn med domfældte, yde ham raad og søge at skaffe ham arbeide m. v.

Naar det anses paakrævet, kan tilsynsretten forlænge indtil 5 aar en prøvetid som er sat kortere. Den kan opheve tilsynet, naar den antager, at det ikke længere er paakrævet. Rettens beslutninger efter dette led kan ikke paaankes eller paakjæres.

Nærmere regler om tilsynet gives af kongen.

2. Retten skal som vilkaar for udsættelsen paalægge domfældte at yde en efter hans evne fastsat erstatning og opreisning, som fornærmede har ret til og gjøre krav paa. Er domfældte paalagt underholdningsbidrag, kan betaling heraf opstilles som vilkaar.

Er det oplyst, at handlingen er forøvet i drukkenskab, eller at domfældte jevnlig misbruger berusende drikke, kan retten stille som vilkaar for udsættelsen, at han helt afholder sig fra at nyde alkoholholdige varer, eller at han tager ophold i en af kongen godkjendt kuranstalt.

Retten kan ogsaa stille andre vilkaar for udsættelsen, bl. a. at domfældte skal søge arbeide eller uddanne sig til et erhverv — efter samraad med tilsynsmanden — eller at han skal tage et ophold eller holde sig borte fra omraader, som angives i dommen.

Under prøvetiden kan tilsynsretten sætte saadanne vilkaar.

§ 54 a.

1. Dersom domfældte inden prøvetidens udløb forøver nogen strafbar handling, hvorfor han inden et aar efter dens udløb bliver idømt fængsel, fuldbyrdes straffen for begge handlinger; dømmes han for den nye handling til bøder eller hefte, afgjør retten, hvorvidt straffen for den

tidligere handling alene eller sammen med straffen for den nye handling skal fuldbyrdes. Bliver fuldbyrdelsen af straffen for begge handlinger udsat, fastsætter retten en ny prøvetid.

Er der ved afsigelsen af dommen i den sidste sag ikke taget hensyn til den første dom, indbringes begge domme for den ret, som i første instans har dømt i den sidste sag til afgjørelse angaaende fuldbyrdelsens udsættelse.

2. Dersom domfældte ikke opfylder de vilkaar, som er opstillet for udsættelsen, unddrager sig det foreskrevne tilsyn eller sætter sig ud over givne anvisninger eller hengiver sig til drik, lediggang eller anden utilbørlig levevis, afgjør tilsynsretten ved kjendelse, om dommen skal fuldbyrdes eller om fuldbyrdelsen fremdeles skal udstaa.

§ 54 b.

1. Saafremt der ikke inden et aar efter prøvetidens udløb bliver truffet afgjørelse, som bestemmer eller har til følge, at en udsat straf skal fuldbyrdes, ansees den som bortfaldet.

2. Dersom straffen fuldbyrdes, bliver et udsat rettig-
hedstab at regne fra afsigelsen af den endelige dom eller kjendelse, som bestemmer fuldbyrdelsen eller har denne tilfølge.

§ 54 c.

1. Dersom en sag afgjøres gennem vedtagelse af forelæg, faar reglerne i §§ 52—54 b tilsvarende anvendelse paa dette.

Er i de tilfælde, som er nævnt i § 52 nr. 5 og § 54 a nr. 1 andet led, den ene sag afgjort ved dom, den anden ved forelæg, indbringes spørgsmaalet om straffens udsættelse for den ret, som i første instans har paadømt sagen.

2. Spørgsmaalet, om fuldbyrdelsen af en idømt straf skal udsættes, og om en udsat fuldbyrdelse skal iverksettes, afgjøres i forbindelse med en af andre grunde erklæret anke. Ellers er afgjørelserne gjenstand for kjære-

maal, naar intet modsat er bestemt. Det samme gjælder rettens afgjørelser om, hvorvidt rettighedstab skal indtræde og andre tillægsstraffe eller inddragning, som ikke er straf, skal iverksættes uden hensyn til udsættelsen af hovedstraffens fuldbyrdelse. «

Som man vil se, har udkastet i én henseende væsentlig udvidet adgangen til straffeudsættelse paa prøve: den kan anvendes, selv om tiltalte dømmes til fængsel i 1 aar, mens maximum efter loven er 3 maaneder. Men den er udelukket, dersom tiltalte nu dømmes eller tidligere er dømt for visse grovere forbrydelser, og naar han i løbet af de sidste 5 aar før handlingens foretagelse har afsonet fængselsstraf. Og som positiv betingelse opstiller udkastet, at »der er særlig grund til at antage, at straffens fuldbyrdelse ikke er nødvendig for at afholde den skyldige fra nye strafbare handlinger«. Komitéen har villet forebygge, at udsættelsen bliver anvendt i flæng uden nogen virkelig prøvelse i hvert enkelt tilfælde. Man har i andet led af § 52 nr. 1 søgt at angive noget nærmere end i loven de momenter, retten skal tage hensyn til i denne vurdering; men fuldstændig kan en saadan angivelse ikke blive.

Loven har fastsat en bestemt prøvetid paa 3 aar for alle tilfælde. Komitéen har fundet det mere hensigtssvarende at give retten adgang til at afpasse tiden efter handlingens art og omstændigheder og har valgt samme spatium som i det schweiziske, østerrigske, tyske og danske udkast, nemlig 2—5 aar.

I Amerika og England har som bekjendt straffeudsættelsen været forbundet med et tilsyn. Dette led i reformen blev fra først af overseet ved institutets optagelse i de europæiske fastlandslovgivninger. Saaledes i den norske lov af 1894 og 1902; først ved en lov af 25. juli 1919 blev der gjort en tilføielse herom; og den gaar bare ud paa, at dommeren kan opstille som vilkaar for udsættelsen, at

domfældte underkaster sig et tilsyn. Komitéen foreslaar, at den, som indrømmes udsættelse af fængselsstraf, skal sættes under tilsyn, medmindre retten i det enkelte tilfælde finder dette upaakrævet. Et saadant tilsyn er som regel nødvendigt, ikke bare for at man kan holde øie med domfældte og forvisse sig om, at han opfylder vilkaarene for straffens eftergivelse; det er i mange tilfælde og særlig overfor unge forbrydere endnu mere paakrævet til raad og hjælp for den domfældte, bl. a. naar det gjælder at skaffe ham arbeide. Komitéen foreslaar tilsynet ordnet saa, at en bestemt dommer altid er ansvarlig for tilsynets udøvelse, og at han opnævner et medlem af en forsorgsforening eller en anden dertil villig og skikket person, som udfører tilsynet.

Den første betingelse for, at en udsættelse af fuldbyrdelsen skal gaa over til en eftergivelse af straffen, maa naturligvis være, at domfældte i den angivne prøvetid afholder sig fra nye strafbare handlinger, som vilde være brud paa den forventning, udsættelsen er begrundet i. Det vilde neppe være rigtigt at lade enhver forseelse bevirke straffens fuldbyrdelse. Paa den anden side maa en handling, som medfører fængselsstraf, i alle tilfælde forspilde adgangen til eftergivelse af den utsatte straf. Bestemtere grænser kan man neppe angive i loven. I alle tilfælde, hvor en skade er voldt, og domfældte har evne til at erstatte, selv om det kun er en liden del af skaden, bør erstatningsydelsen være en absolut betingelse for straffens eftergivelse.

Naar man gaar ud fra den opfatning, at domfældte ikke bare ved at afholde sig fra nye forbrydelser, men ogsaa i positiv gjerning bl. a. ved erstatningsydelse og ved arbeide skal vise, at han fortjener den tillid, retten har vist ham i straffens udsættelse paa prøve, vilde det rigtige være, kan man sige, at straffens eftergivelse ikke indtræder, medmindre retten efter prøvetidens udløb saa beslutter. Saaledes er det ogsaa ordnet i det østrigske udkast (§ 52),

ligesaa i det tyske (§ 68). Komitéen antager imidlertid, at man bør beholde vor gjældende lovs regel, nemlig at straffen ikke skal fuldbyrdes, medmindre dette bliver besluttet. Det stemmer med den svenske lov, det svenske, danske og schweiziske udkast. Kræver man rettens beslutning om, at straffen skal bortfalde, vil dette medføre øget arbejde. Og for domfældte er det bedst, at man, saa meget som muligt, undgaar alt, som kan vække opmærksomhed, saaledes ogsaa en ny retsforhandling.

Vor gjældende lov indskrænker i to henseender betydningen af, at domfældte bestaar prøven.

For det første bestemmer den, som man vil se, i § 53 sidste led, at den udsatte straf skal betragtes som udstaaet, selv om domfældte bestaar prøven og straffen af den grund ikke bliver fuldbyrdet. En følge heraf skulde jo være, at den begrunder gjentagelsesstraf. Høiesteret har imidlertid i en dom af 6te mai 1905 (Retst. 1905 side 392) fundet dette resultat saa urimeligt, at den har sat bestemmelsen ud af betragtning. Det naturlige synes at være, at loven ligefrem vedkjender sig ogsaa retslig det, som sker faktisk, nemlig at straffen bortfalder. Dette udtates i den svenske lov (§ 14) og i det svenske, østrigske, tyske og danske udkast. Det schweiziske udkast gaar videre; det erklærer, at dommen skal betragtes som uskreven (art. 39 nr. 4): »Bewährt sich der bedingt Verurteilte bis zum Ablauf der Probezeit, so gilt die Verurteilung als nicht geschehen.« Der er neppe grund til at opstille en saadan fiktion. For domfældtes gode navn og rygte har den ikke stor betydning; saa langt dommen er kjendt, kan det faktum, at gjerningsmanden har været dømt, ikke udviskes ved en saadan lovfiktion. Og det vilde i andre henseender, i al fald efter vor ret, have sine betænkeligheder at erklære domfældelsen ugjort. Ophævelse maatte under enhver omstændighed indskrænkes til at gjælde dommens fastsættelse af strafansvaret; ellers vilde følgen blive, at den bortfaldt som retsgrundlag for et erstatningskrav, som allerede er

afgjort ved dommen (straffeprocesslovens kap. 32). Men ogsaa med den begrænsning kan dommens ophævelse i visse tilfælde volde retstab for andre. Jfr. saaledes lov om ulykkesforsikring § 32.

For det andet bestemmer loven i § 31, at en ved dommen fradømt rettighed tabes, selv om fuldbyrdelsen af hovedstraffen bliver udsat, og domfældte bestaar prøven (gjælder rettighedstabet en bestemt tid, regnes tidsfristen fra den dag, dommen bliver endelig). En saa absolut regel synes ikke at være tilstrækkelig begrundet. Da forekommer det mig at være bedre sammenhæng i den svenske lov og det svenske udkast, som siger, at straffen ikke kan udsættes i de tilfælde, hvor en dom foreskriver tab af offentlige rettigheder. Dette spørgsmaal om straffeudsættelsens og prøvens virkning paa rettigheder faar en langt større betydning end før, dersom komitéens forslag om straffegrænsen 1 aar bliver vedtaget. Med den nugældende grænse for en strafudsættelse, 3 maaneder, er rettighedstab aldrig en nødvendig følge af dommen. Lyder dommen derimod paa fængsel i 6 maaneder eller derover, taber domfældte uden videre enhver offentlig tjeneste, og lyder den paa fængsel i aar eller mere, taber domfældte for en tid af 10 aar stemmeret i offentlige anliggender og adgangen til at opnaa offentlig tjeneste. Efter komitéens mening bør det være reglen, at dersom hovedstraffen udsættes paa prøve, bliver ogsaa rettighedstabet udsat. At domfældte bliver strøget af stemmeretsmandtallet, kan i mange tilfælde vanskeliggjøre hans arbejde paa at bevare eller gjenvinde medborgernes agtelse. Og dette er netop af den største betydning for prøveinstituttets heldige virkning. Der kan imidlertid forekomme tilfælde, hvori dommeren maa sige: Jeg vil gjerne spare denne tiltalte for fængselsstraffens fuldbyrdelse, fordi den vil ruinere ham, og fordi jeg tror, den er overflødig. Men jeg tør ikke tage ansvaret for, at denne mand f. eks. bliver sat i en betroet offentlig eller kommunal stilling, eller at han bliver læge, præst

eller lærer — eller faar adgang til at drive en næringsvei, som forudsætter en vis grad af tillid. Komitéen foreslaar derfor, at loven giver dommeren adgang til at bestemme, at visse rettigheder tabes straks, selv om fuldbyrdelsen af hovedstraffen udstaar.

De andre tillægsstraffer, som loven angiver i § 16: forvisning fra bestemte steder (§ 33), bekjendtgjørelse af dommen (§ 130, 173, 254) og inddragning af en gjenstand, som er frembragt ved den strafbare handling eller har været benyttet eller bestemt til at benyttes ved en forsættelig forbrydelse (§ 34), følger aldrig med retsnødvendighed af en dom. Er stillingen den, som loven forudsætter i § 33, bliver der vel ikke tale om at udsætte hovedstraffen. Derimod kan det nok tænkes, at dommeren vil udsætte hovedstraffen, men samtidig bestemme inddragningen efter lovens § 34; det kan ogsaa forekomme, at han finder grund til at anvende inddragning, som ikke er straf, i forbindelse med en udsættelse af straffen. Dersom den kundgjørelse af dommen, som loven giver anvisning paa i § 130, 173 og 254, iverksættes, vil det gjøre en udsættelse af hovedstraffen mindre værdifuld for domfældte. Men paa den anden side har fornærmede krav paa, at den virkelige sammenhæng, som dommen fastslaar, bliver kjendt. Og dette maa efter min mening gaa foran hensynet til forbryderen.

VII. Sedelighedsforbrydelser.

1. Det er en udbredt opfatning, at voldtægt og sedelighedsforbrydelser mod barn har tiltaget i den senere tid, og at disse forbrydelser i det hele bliver bedømt for mildt af vore domstole. Og det er ikke bare paa tilfældige iagttagelser en saadan opfatning har været bygget. Den daværende direktør for Bodsfengslet, *Johs. Omsted*, fandt i 1914 at maatte henlede Justitsdepartementets opmærksomhed paa det store antal fanger, som da udsonede straf for utugt med barn, nemlig 37 (eller 16 pCt. af hele belægget

i Bodsføngslet). Han gjorde samtidig opmærksom paa den herskende ujevnhed i strafudmålingen baade for disse og andre forbrydelser.

Komitéen har søgt at skaffe det bedst mulige grundlag for en bedømmelse af kriminaliteten og retspleien paa dette omraade. Jeg skal her bare hidsætte en opgave, som Det statistiske Centralbureau efter Komitéens anmodning har udarbejdet over antallet af domfældelser for voldtægt og utugt med barn og over antallet af saadanne forbrydelser gennemsnitlig for femaarsperioder, absolut og i forhold til folkemængden (pr. million indbyggere).

Gennemsnitlig	Voldtægt Strl. 1842 kap. 18 § 1, strl. 1902 § 192				Utugt mod barn Strl. 1842 kap. 18 § 19, strl. 1902 §§ 195 og 196			
	Antal domfæl- delse	Pr. 1,000,000 indbygg.	Antal forbry- delse	Pr. 1,000,000 indbygg.	Antal domfæl- delse	Pr. 1,000,000 indbygg.	Antal forbry- delse	Pr. 1,000,000 indbygg.
	1846—50.....	0,8	0,6					
1851—55.....	2,6	1,8						
1856—60.....	2,2	1,1						
1861—65.....	4,2	2,5						
1866—70.....	2,6	1,5						
1871—75.....	4,4	2,5						
1876—80.....	3,0	1,6						
1881—85.....	6,8	3,5						
1886—90.....	2,8	1,4						
1891(92)—95(94).....	4,4 ¹⁾	2,2 ¹⁾	5,7 ²⁾	2,8 ²⁾	13,3 ³⁾	6,5 ³⁾	15,7 ³⁾	7,7 ³⁾
1896(95)—1900.....	5,6	2,6	5,8 ⁴⁾	2,6 ⁴⁾	12,8	5,9	15,8 ⁴⁾	7,3 ⁴⁾
1901—04.....	5,0	2,2	5,0	2,2	7,8	3,4	8,5	3,7
1905—09.....	6,8	2,9	6,8	2,9	25,4	10,9	32,0	13,7
1910—14.....	6,2	2,6	7,0	2,9	24,6	10,1	37,0	15,2
1915—19.....	7,0	2,7	8,6	3,4	28,0	11,0	52,4	20,5
1920—22.....	10,7	4,0	13,7	5,1	36,3	13,6	89,3	33,5
1892—1904.....	5,2	2,4	5,5	2,5	11,4	5,3	13,5	6,2
1905—13.....	6,4	2,7	6,7	2,8	23,8	10,0	30,1	12,7
1914—22.....	8,2	3,2	10,3	4,0	31,7	12,3	67,1	26,0

¹⁾ 1891—95. ²⁾ 1892—94. ³⁾ 1892—95. ⁴⁾ 1895—1900.

Angaaende voldtægt (strl. 1842 kap. 18 § 1, l. 1902 § 192) har vi statistik fra 1846; sedelighedsforbrydelser mod barn er derimod til og med 1891 slaaet sammen med flere andre sedlighedskrænkelser til en fællesgruppe, hvorfra de nu ikke kan udskilles. Loven af 1902 omhandler al kjønslig usedelighed overfor barn: §§ 195 og 196 sætter straf for utugtig omgængelse med barn resp. under 13 og 16 aar; § 212 andet led rammer det at foretage »utugtig handling med barn under 16 aar« eller at forlede barn under 16 aar til »utugtig adfærd«, og § 212 første led det at krænke ærbarhed med utugtig adfærd i handling eller ord, bl. a. naar det sker i overværd af barn under 16 aar. Loven af 1842 havde i kap. 18 § 19 bestemmelser om »utugt« med piger under 15 aar (første punktum) og under 12 aar (andet punktum), og utugt blev i loven af 1842 fortolket som ensbetydende med samleie. Andre sedelighedsforbrydelser mod barn blev straffet efter den da fremdeles gjældende bestemmelse i Lovbogens 6.22.3, som blev ophævet ved ikrafttrædelsesloven af 22. mai 1902. Domfældelser efter 6.22.3 er ikke medregnet i statistiken over sedelighedsforbrydelser mod barn for aarene 1892—1904, og heller ikke er forbrydelser mod strl. af 1902 § 212 medregnet for tiden efter denne lovs ikrafttræden.

Opgaverne viser, som man vil se, en sterk stigning efter 1905, særlig i antallet af utugtsforbrydelser mod barn. Det gjælder imidlertid paa dette omraade som paa andre, at statistikkens tal ikke uden videre kan betragtes som udtryk for den virkelige forandring i kriminaliteten.

Det maa for det første erindres, at det billede, statistikken kan give, retter sig efter materialet, og man antager, at dette er blevet meget fuldstændigere i de senere aar.

For det andet er det en forudsætning for sammenligningen mellem to tidsrum (eller to lande), at forbrydelsesbegreberne er ens. I voldtægtsbegrebet er der praktisk talt ingen forandring gjort fra 1842 til 1922; loven af 1902 rammer rigtignok enhver art utugtig omgængelse og er

rettet mod begge kjøen, mens loven af 1842 bare gjælder voldtægt øvet af mænd mod kvinder og den almindelige form for legemlig omgjængelse (samleie); men de nye arter voldtægt har, saavidt man ved, ikke forekommet i retspraksis og har i al fald ingen betydning for det samlede antal forbrydelser. — Derimod blev der i bestemmelserne om utugt med barn gjort den forandring, at alderen blev sat op fra 12 (den gamle lovs kap. 18 § 19 sidste punktum) til 13 aar (loven af 1902 § 195) og fra 15 (kap. 18 § 19 første punktum) til 16 aar (§ 196). Da grupperne er slaet sammen, vil det imidlertid kun blive den sidste forandring, som faar betydning. Hvor mange af de forbrydelser, som er straffet efter § 196, er øvet mod barn i alderen 15—16 aar, kan ikke ses af det statistiske materiale. I femaarsperioden 1916—1920 blev ialt straffet 136 personer for forbrydelser mod §§ 195 og 196, deraf 58 efter § 195 og 78 efter § 196. Nogle procent deraf er antagelig dømt for utugtig omgjængelse med barn over 15 aar. I denne forbindelse maa paa den anden side erindres: Loven af 1902 har i § 212 en angivelse af sedelighedsforbrydelser mod barn, som antagelig i mange tvilstilfælde bliver anvendt istedenfor §§ 195 og 196, der svarer til kap. 18 § 19 i loven af 1842, og det er sandsynligt, at denne reduktion i anvendelsen af §§ 195 og 196 mere end opveier den øgning i tallet, som følger af, at aldersgrænsen blev forhøiet fra 15 til 16 aar. — Loven af 1902 rammer videre utugt øvet af kvinder med gutter under de nævnte aldersgrænser, mens loven af 1842, kap. 18 § 19 kun gjælder mænds utugt med piger. Av de nævnte 136 personer, som blev dømt efter §§ 195 og 196, var 2 kvinder (dømt efter § 196). Fra 1905 til 1922 er ingen forandring gjort i loven. Den stigning, som sidste niaarsperiode viser i sammenligning med første periode under den nye lovs herredømme, kan saaledes ikke for nogen del forklares i en forskjellig rækkevidde af lovreglerne.

For det tredje giver statistikken bare oplysning om

de tilfælde, som kommer under paatale og leder til fældelse. Og man kan ikke gaa ud fra, at disse til enhver sid udgjør den samme brokdel af alle forbrydelser, saaledes, med andre ord, at man af dem kan læse sig til en virkelig opgang eller nedgang i sedelighedsforbrydelser. Om en forøvet forbrydelse bliver straffet, afhænger bl. a. af paatalereglerne, af opdagelsespolitiets effektivitet og af rettergangsmaaden; det afhænger videre af, i hvilken udstrækning psykiatrisk undersøgelse bliver anvendt, og hvorledes grænsen bliver trukket mellem sindssyge og normale. — I paatalereglerne er ingen forandring gjort for utugt med barn. For voldtægt var paatalen efter den gamle lov (kap. 27 § 3) som regel betinget af krænkedes begjæring, mens den efter loven af 1902 er ubetinget offentlig. Dette har dog neppe medført nogen stor forandring i forholdet mellem forøvede og paatalte voldtægtsforbrydelser. Paatalemyndigheden vil jo praktisk talt aldrig kunne begynde en forfølgning, uden at der er gjort anmeldelse fra krænkede. Hun kunde jo rigtignok før tage en klage tilbage med den virkning, at sagen da maatte indstilles (se straffeprocelseslovens § 84 sidste punktum); og det forekom. Men paatalemyndigheden har ogsaa nu adgang til at undlade paatale, naar intet offentlig hensyn kræver den; og en frafaldelse af begjæringen vil ofte være et vigtigt moment i saa henseende. — Opdagelsespolitiet er visseilig langt bedre nu end omkring 1850; og der har vel været en jevn fremgang ogsaa i anden halvdel af det 19de aarhundrede. Sammenligner vi derimod perioden 1891—1904 med de efterfølgende 1905—1913 og 1914—1922, er der neppe grund til at regne med nogen stor øgning i effektivitet. Og i al fald har den relativt liden betydning paa dette omraade; i de fleste tilfælde er nemlig forbryderen kjendt af krænkede. — Psykiatrisk undersøgelse af den sigtede sedelighedsforbryder bliver i de senere aar foretaget meget hyppigere end før og med det resultat, at paatale undlades (eller at tiltalte frifindes). I denne hen-

seende er der en væsentlig forskjel ogsaa mellem perioden 1891—1904 og den sidste periode.

For det fjerde maa det erindres, at tallene er relativt smaa, og at tilfældigheder derfor kan give billedet af en bestemt tid feilagtig farve. Navnlig gjælder dette voldtægtsforbrydelserne. Der er, som man vil se, enkelte meget sterke udslag fra gjennemsnittet. Antallet var saaledes 5,1 i 1909, mens det var 2,1 i 1907, 1,7 i 1908 og i de to efter 1909 følgende aar 2,1 og 2,5. Vi kan se lignende skarpe udslag i ældre opgaver. Der blev i 1864 domfældt 9 personer for voldtægt eller 5,5 pr. million af den daværende folkemængde og i 1883 10 personer eller 5,2 pr. million. Disse afvigelser kan have to grunde: enten at der i et bestemt tidsrum bliver forøvet og anmeldt særlig mange forbrydelser af denne art, eller at der samler sig op mange ældre sager til paadømmelse et bestemt aar. For de ældre aar er der ikke tilgængeligt materiale til opklaring af sammenhængen. For aaret 1909 giver en undersøgelse følgende resultat: 12 personer blev domfældt for voldtægt, 1 af disse havde forøvet forbrydelsen i 1908, de andre 11 i 1909; og en af de 5 personer som det følgende aar (1910) fælles for voldtægt, havde øvet forbrydelsen i 1909; der blev med andre ord i dette aar forøvet 12 voldtægtsforbrydelser, som ledede til domfældelse. Til sammenligning kan nævnes: Der blev i 1908 domfældt 4 personer, forbrydelsen var i 1 tilfælde forøvet i 1905, 1 i 1907, 2 i 1908. I 1910 blev 5 domfældt; 4 af forbrydelserne var øvet samme aar, 1 i 1909. I 1911 blev 5 domfældt; 3 af forbrydelserne var øvet 1910 og 2 i 1911. Naar man har saavidt lange tidsperioder til sammenligning som de her omhandlede, bliver imidlertid ogsaa de smaa tal oplysende.

Alt i alt er der vistnok grund til at antage, at øgningen i voldtægt og utugt med barn ikke er saa stor, som statistiken synes at vise, men at den dog er meget betydelig.

Det vilde selvsagt have sin interesse at sammenligne

antallet ogsaa af andre sedelighedskrænkelser. Jeg har imidlertid fundet at kunne begrænse fremstillingen til disse to groveste arter forbrydelser. Jeg skal bare videre nævne, at der i aarene 1905—1913 af forbrydelser mod § 212 ialt er paadømt 401 og i aarene 1914—1922: 585.

Byråchef, nu direktør *Hartwig Nissen* har efter komitéens anmodning samlet og bearbejdet et mere detaljert materiale vedkommende sedelighedsforbrydelser. Se bilag 7 til komitéens indstilling. Denne redegjørelse giver bl. a. oplysning om forbryderens alder, om størrelsen af den idømte straf, om gjentagelse, om forbryderne har været drikfældige og om handlingen er øvet i drukkenskab.

Videre har komitéen i sin indstilling s. 13 flg. til belysning af strafudmaalingen meddelt uddrag af dommen i 45 sager angaaende voldtægt og utugtlig omgængelse med barn. Disse uddrag viser for det første, at strafudmaalingen er meget ujevn under den gjældende lov og bekræfter paa dette omraade den erfaring, som der blandt fængsels-tjenestemænd er enighed om i det hele. For det andet viser uddragene, at straffen selv for de groveste sedelighedsforbrydelser gjennemsnitlig er meget mild, ikke alene i sammenligning med de straffeminima, som gjaldt indtil 1 januar 1905, men ogsaa i forhold til middeltallet af minimum og maximum i den gjældende lovs vide strafferammer. Som et eksempel paa strafudmaaling skal jeg nævne: Ved en lagmandsretsdøm af 11 september 1923 blev en mand idømt 1 aars fængsel for »at have taget strubetag paa N. A., revet hendes benklæder ned og havt samleie med hende mod hendes vilje«. Ved en lægmandsretsdøm af 19 september 1911 blev følgende sag paadømt: Den ene tiltalte A greb pigen H. H., som søgte at gjøre modstand, kastede hende overende, og medens tiltalte B efter A's anmodning holdt pigens hænder, tiltvang A sig samleie med hende. Derefter byttede mændene roller: A holdt pigens hænder, mens B tiltvang sig samleie. For denne forbrydelse blev A, som var fuldvoksen, idømt 1½

aars fængsel, og B, som var 17 aar, 6 maaneders fængsel. Ved en lagmandsretsdom af 24 oktober 1913 blev tiltalte (57 aar gammel) for gjentagne utugtige omgængelser med en pige i 11—12 aars alderen idømt 9 maaneders fængsel.

I den almindelige opfatning har den nugældende straffelov og domstolenes milde strafudmaaling faaet hovedskylden for den store øgning, som man (uden bestemte statistiske opgaver) har regnet med. Det er ikke min mening at benegte, at straffens størrelse har sin betydning, og komitéen foreslaar væsentlige skjærper. Men det vil nok vise sig paa dette omraade som ellers, at selv de strengeste straffe ikke kan gjøre noget underverk, hverken i at hindre, at kriminaliteten stiger, eller i at drive tilbage en kriminalitet, som er steget under en mild eller slap retspleje.

Naar den gjældende straffelov har faaet skylden for, at sedelighedsforbrydere bliver for mildt behandlet, er dette kun delvis begrundet. Loven giver nemlig adgang til en meget streng retshaandhævelse mod de grovere sedelighedsforbrydelser. For voldtægt til samleie er maksimumsstraffen fængsel i 15 aar og for voldtægt til anden utugtig omgængelse 10 aar. Dersom forbrydelsen har haft døden eller betydelig skade paa legeme eller helbred til følge, kan fængsel paa livstid anvendes (§ 192). Samme straf gjælder utugtig omgængelse med barn under 13 aar (§ 195). For utugtig omgængelse med barn under 16 aar er maksimumsstraffen 3 aar (§ 196). Anden utugtig handling med barn under 16 aar kan ogsaa straffes med fængsel indtil 3 aar, og den, som i overvær af barn under 16 aar krænker ærbarhed ved utugtig adfærd i handling eller ord, kan straffes med fængsel i 1 aar (§ 212).

Men kun for fuldbyrdet samleie ved voldtægt eller med barn under 13 aar sætter loven nogen minimumsstraf (1 aar); i de andre tilfælde gjælder ingen anden grænse nedad end lovens almindelige lavmaal for fængselsstraf, 21 dage. Og straffeloven af 1902 har gennemgaaende saa

vide rammer for strafudmålingen, at der nok kan være meget forskellige meninger om, hvad lovgiveren har villet fastsætte som norm (som straf for den almindelige, typiske forbrydelse af en vis art). Dette gjælder bl. a. dens bestemmelser i det 19de kapitel om forbrydelser mod sedelighed. Som et andet karakteristisk eksempel paa lovens strafferammer skal jeg fra et andet omraade nævne, at § 153 har fængsel fra 21 dage — indtil paa livstid. Det er aabenbart, at en bestemmelse som denne i virkeligheden ikke giver dommeren nogensomhelst veiledning. Selv om loven har et maximum, gjælder det samme, naar det er saa høit som 15, 12, 10 eller 8 aar. Og heller ikke en straffetrusel, som lyder paa fængsel fra 1 til 15 aar, giver nogen tanke om, hvad straffen skal være for en middels forbrydelse af den art, loven omhandler.

Den mangel paa veiledning, som saadanne bestemmelser efterlader, bliver endnu føleligere derved, at der ikke er noget fast system i lovens strafferammer. Det synes nærmest at være noget tilfældigt, om der i en straffetrusel er sat en minimumsstraf eller ikke. Det kan nemlig ikke siges, at omstændighederne ved gerningen er mindre variable i de tilfælde, hvor loven sætter et minimum end i de tilfælde, hvor intet minimum er fastsat. Jeg kan til eksempel nævne lovens § 153 og § 312. Naar loven i visse tilfælde har sat et minimum, mens den intet har i andre tilfælde, hvor der er ligesaa stor eller større grund til det, bliver virkningen ikke alene den, at dommeren i de sidste tilfælde mangler enhver veiledning; lovens mangel paa sammenhæng maa ligefrem vildlede dommeren i vurderingen af handlingens strafverdighed. For det er nu engang saa, at det først og fremmest er i straffetruslens minimum, dommeren søger veiledningen, naar maksimum ligger saa høit, at der praktisk talt ikke bliver spørgsmaal om at gaa til den øvre grænse.

Paa samme maade virker en anden inkonsekvens i loven: Den har paa flere omraader tillagt samme omstæn-

dighed ved en handling en meget forskellig virkning paa strafferammen (maximum eller minimum). Saaledes i §§ 292 og 256. Ikke mindre eiendommelig er sammenhængen mellem straffen i § 256 og § 192, andet led: Dersom A underslaar en gjenstand, som er mere værd end kr. 1000, og hans handling faar den uforsællige følge, at nogen omkommer eller faar betydelig skade paa legeme eller helbred, er minimumsstraffen 3 aars fængsel (se § 256); men om A voldtager en ærbar kvinde og mishandler hende, saa hun omkommer eller faar betydelig skade paa legeme eller helbred, er minimum fremdeles bare 1 aars fængsel, og har utugtshandlingen ikke bestaaet i (fuldbyrdet) samleie, er minimum ogsaa i dette tilfælde 21 dage (se § 192).

Til sammenligning med den gjældende lovs strafferammer og med de strafudmaalinger, som er anvendt under dens herredømme, skal jeg citere den ældre lovs straffetrusler for de groveste sedelighedsforbrydelser:

Kapitel 18 § 1. »Hvo, som enten ved anvendelse af vold eller ved trusler, der medfører overhængende fare for nogens liv eller helbred, tvinger en kvinde til legemlig omgjængelse, ansees med strafarbeide i anden (d. v. s. 9—12 aar) eller i tredje grad (6—9 aar). Har hun af gjerningen lidt betydelig skade paa legeme eller helbred, dommes han til strafarbeide i første grad (d. v. s. paa livstid). Omkommer hun desformedelst, skal han have sit liv forbrudt.«

§ 2. »For den, som bedriver utugt med kvinde, efterat han ved noget bedøvende eller andet middel har bragt hende i svindel, afmagt eller lignende tilstand og dermed betaget hende brugen af hendes frie vilje eller sat hende ud af stand til at modsætte sig gjerningen, gjælder, hvad som i § 1 er bestemt.«

§ 3. »Hvis nogen bedriver utugt med kvinde, der ham vitterligen, men uden hans skyld er i saadan tilstand, som i § 2 er sagt, ansees med strafarbeide i fjerde eller femte grad (d. v. s. 3—6 aar eller 6 maaneder til 3 aar).«

§ 19. »Bedriver nogen utugt med kvinde, som er over tolv, men yngre end femten aar, ansees han med strafarbeide i femte grad eller fængsel. Utugt med kvinde, som er yngre end tolv aar, betragtes som forøvet med vold (§ 1), om hun end i gierningen har sammentykket«.

Ved revisionen i 1874 blev der foretaget store nedsættelser i de fleste af lovens straffesatser.

Men i det 18de kapitel fandt man dengang ikke grund til at gjøre væsentlige ændringer. Den ordinære straf for voldtægt blev som før: strafarbeide i anden grad (9—12 aar). For voldtægt, som har medført betydelig skade paa legeme eller helbred, blev strafarbeide i 12—15 aar (som nu betegnes strafarbeide i 1ste grad) det ordinære; strafarbeide paa livstid skal kun anvendes under særdeles skjærpende omstændigheder. Og for voldtægtsforbrydelse, som har krænkedes død til følge, kan dommeren vælge mellem dødsstraf og strafarbeide paa livstid. — Disse ændringer faar betydning ogsaa i § 2 og § 19 andet led, som henviser til straffen for voldtægt. — Videre blev den ordinære straf for utugt med slegtning i nedstigende linje (§ 11) nedsat fra strafarbeide paa livstid til den nye første grad (12—15 aar). — »Nogen yderligere formildelse tror man ikke at kunde foreslaa, hverken i den her omhandlede § (11) eller i nogen af de øvrige bestemmelser i det 18de kapitel«, siger Justitsdepartementet i den første proposition om revisionen (Ot. prp. nr. 10 for 1872 side 27). Og Stortingets justitskomité, hvor *O. Richter* var formand, udtaler i sin indstilling 1872: »Mod de med hensyn til §§ 1 og 2 saaledes foreslaaede formildelser finder komitéen ikke, at der bør være noget at erindre, medens den paa den anden side heller ikke tror, at det er tilraadeligt at gaa videre i strafnedsættelse«. (Komitéen nævner ikke, at nedsættelsen vil faa anvendelse paa utugt med pigebarn under 12 aar). Komitéen er ogsaa enig i straffenedsættelsen i § 11. Nogen nedsættelse i andre paragrafer bringer heller ikke komitéen paa bane. Derimod foreslaar den i

alle sine indstillinger (1872, 1873 og 1874) en ny bestemmelse (§ 30), som sætter straf for paaførelse af venerisk sygdom. I Odelsting og Lagting blev propositionen med den af komitéen gjorte tilføielse vedtaget enstemmig og uden debat (naar man undtager, at der efter Lagtingets anmerkning blev gjort et tillæg i konkubinatsparagrafen, § 22).

Ved revisionen i 1889 og 1890 blev der ingen forandring gjort i det 18de kapitel, naar man undtager, at der efter forslag fra justitskomitéen blev foretaget en omredaktion af bestemmelsen i § 21 om unaturlig utugt.

Sammenligner vi straffen for de to groveste sedelighedsforbrydelser i loven af 1842 og i loven af 1902, finder vi én iøjnefaldende forskjel. Minimum i den ordinære straf for voldtægt og for utugt med pgebarn under 12 aar var i loven af 1842: over 9 aars strafarbeide og minimum under særdeles formildende omstændigheder: strafarbeide over 6 aar; minimum for de tilsvarende forbrydelser er i loven af 1902: et aars fængsel (se §§ 192 og 195).

Om straffen for voldtægt udtaler kommissionen i motiverne af 1896, side 178—79:

»Straffens minimum i § 192 er, som sees, i høi grad nedsat. I virkeligheden gives der her alle mulige overgange fra de mest brutale forgribelser paa den kvindelige kyskhed til attentater paa provokatorisk letfærdige kvinder, om hvis modstands oprigtighed den mest berettigede tvivl kan opkastes, og hvem ialfald intel andet er berøvet end friheden til selv at bestemme, naar og med hvem de vil hengive sig til lasten. I betragtning heraf har ogsaa de fremmede love ret lave minima.«

I kommissionens lovbestemmelse om utugtig omgjængelse med barn under 13 aar (§ 195) hedder det — ligesom i lovens § 193 andet led — at denne forbrydelse »straffes som i § 192 bestemt«. Den almindelige straf for utuglig omgjængelse med barn under 13 aar bliver med andre ord fængsel fra 21 dage til 10 aar; kun i det til-

fælde, at gjerningsmanden har haft fuldbyrdet samleie med en pige under denne alder, sætter loven en mindste straf, og denne er et aars fængsel. Det kan vel ikke godt have været kommissionens mening, at der ogsaa blandt barn under 12 aar kan være saa »provokatorisk letfærdige kvinder«, at der for samleie med dem maa være det samme lave minimum som for voldtægt. Men den har ikke givet nogen anden begrundelse for den store nedsættelse i straffen for utuglig omgjængelse med barn.

Kommissionen har imidlertid ikke udtalt sig for nogen mildere behandling end før af »de mest brutale forgribelser paa den kvindelige kyskhed«. Og at dette heller ikke har været kommissionens mening, maa vi slutte af lovforslagets (og lovens) bestemmelser om straffens maximum. Efter den ældre lov var maximum i den ordinære straffesamme 12 aars strafarbeide: efter loven af 1902 er maximum 15 aar. Det maximum loven af 1902 sætter for voldtægt (og for utugt med barn under 13 aar) i det tilfælde, at gjerningen har medført døden eller betydelig skade paa legeme eller helbred, er fængsel paa livstid; d. v. s. den samme (maximums-) straf, som den gamle straffelov havde for disse tilfælde efter revisionen i 1874, naar vi ser bort fra alternativet livsstraf, som i det hele ikke for nogen forbrydelse har været fuldbyrdet siden 1875. Videre maa nævnes, at loven af 1902 har forhøiet maximum for to andre forbrydelser: Efter loven af 1842 var straffen for samleie med vanvittig kvinde strafarbeide i femte grad (indtil 3 aar), for samleie med bevidstløs kvinde strafarbeide i fjerde eller femte grad (indtil 6 aar). Den nye lov sætter fængsel indtil 8 aar som straf for begge disse forbrydelser.

Naar man skal sammenligne de to straffelove, bør man ogsaa tage i betragtning, hvilke handlinger den har henført under en straffetrusel. Det maa da erindres, at den gamle lovs betegnelser: »tvinger en kvinde til utuglig omgjængelse« (§ 1), »have legemlig omgjængelse« (§ 21),

»bedriver utugt« (§§ 2, 3, 20 m. fl.) blev fortolket derhen, at de kun omfattede samleie (coitus). Loven af 1902 bruger i tilsvarende straffebestemmelser udtrykket »utugtig omgjængelse« for at ramme ogsaa den »samleielignende« tilfredsstillelse af kjønsdriften, og fremhæver i enkelte bestemmelser samleie som en kvalificeret art af forbrydelsen (se §§ 192 og 193). Kun efter §§ 193, 207—8 og 209 er straffetruslen begrænset til samleie. Naar tiltalen gjaldt utugt med pgebarn, var det jo aabenbart lovens mening, at bestemmelsen i § 19 skulde anvendes, selv om egentlig samleie var umuligt. Den omstændighed, at § 192 første alternativ er anvendelig ogsaa paa tvang til utugtig omgjængelse med person af samme kjønn, og at §§ 195 og 196 rammer ogsaa en kvindes utugtige omgjængelse med gutter under 13 eller 16 aar, har naturlig nok øvet indflydelse i valget af strafferammen i disse bestemmelser.

Videre bør man tage hensyn til, at den gjældende lov ogsaa har erklæret handlinger strafbare, som den gamle lov ikke rammede; § 193 er saaledes anvendelig ogsaa i det tilfælde, at en kvinde har utugtig omgjængelse med en sindssyg mandsperson.

Det er meget vanskeligt at foretage en sammenligning mellem straffesatserne i to love, der er saa forskellige som loven af 1842 (efter revisionen af 1874) og loven af 1902. Men jeg tror dog ikke, man kan sige, at det har været meningen i loven af 1902 at give udtryk for en stor nedsættelse i de grove sedelighedsforbrydelsers strafværdighed.

Og ialfald kan der neppe være nogen tvil om, at den vurdering, som vi finder i retspraxis, ikke stemmer med lovgiverens vilje.

Komitéen finder det paakrævet at ændre loven i det øiemed at faa straffen for sedelighedsforbrydelser jevnere og gjennemgaaende strengere udmaalt, særlig da for voldtægt og utugt med barn.

Efter min opfatning er det system med nærsagt ube-

stemte strafferammer, som efter forbillede fra enkelte fremmede love og lovudkast hos os blev indført ved revisionen af 1889—1890 og videre udviklet i loven af 1902, et feilgreb. Det ligger imidlertid udenfor komitéens mandat at skrive en helt ny straffelov, hvori man opstiller relativt faste straffesatser, men da paa den anden side differentierer gjerningsindholdene og graderer satserne mest muligt efter de omstændigheder, som bør være bestemmende for straffens størrelse. Og man kan ikke godt i et enkelt eller i nogle faa kapitler af loven helt bryde med det system, som loven forøvrigt er bygget efter.

Komitéen får derfor væsentlig været henvist til at give udtryk for straffeskjærpelsen ved en forhøielse af minimum. Der har været forskjellige meninger inden komitéen om, hvor langt man bør gaa i saa henseende. Jeg skal gjengive de forslag, som er vedtaget af et flertal eller af den samlede komité. Angaaende dissenser om straffens størrelse skal jeg her bare nævne, at *Omsted* stemmer mod forandring i den almindelige mindstestraf for voldtægt (§ 192 første og andet led).

Komitéudkastet er saalydende:

§ 191. Den, som ved trusler bevæger nogen til utugtig omgjængelse eller som medvirker hertil, straffes med fængsel fra 3 maaneder til 6 aar.

Offentlig paatale finder alene sted efter fornærmedes begjæring, medmindre almene hensyn kræver paatale.

§ 192. Den, som ved vold eller ved at fremkalde frygt for nogens liv eller helbred tvinger nogen til utugtig omgjængelse eller som medvirker dertil, straffes for voldtægt med fængsel fra 1 til 10 aar.

Var den utugtige omgjængelse samleie, er straffen fængsel ikke under 3 aar. Under særdeles formildende omstændigheder kan straffen nedsættes til fængsel i 2 aar.

Forsøg straffes paa samme maade som den fuldbyrdede forbrydelse.

Dersom fornærmede som følge af forbrydelsen omkommer eller faar betydelig skade paa legeme eller helbred, eller den skyldige tidligere er straffet efter denne paragraf eller efter §§ 191, 193 eller 195, anvendes fængsel fra 4 aar indtil paa livstid. Som betydelig skade paa legeme eller helbred ansees efter denne paragraf i alle tilfælde veneriske sygdomme.

Offentlig paatale kan undlades, saafremt fornærmede fremsætter begjæring herom og almene hensyn ikke antages at tale derimod.

§ 193. Den, som har eller medvirker til, at en anden har utuglig omgjængelse med nogen, som er sindssyg eller som er bevidstløs eller af andre grunde ude af stand til at modsætte sig handlingen, straffes med fængsel indtil 5 aar.

Var den utugtige omgjængelse samleie med kvinde i saadan tilstand, er straffen fængsel i mindst 2 aar; under særdeles formildende omstændigheder kan straffen ned sættes under dette lavmaal, dog ikke under fængsel i 6 maaneder. Har den skyldige fremkaldt tilstanden i hensigt at fremme forbrydelsen eller medvirket hertil, straffes han med fængsel i mindst 3 aar.

Offentlig paatale kan undlades, saafremt fornærmede fremsætter begjæring derom og almene hensyn ikke antages at tale derimod.

§ 194. Den, som med nogen tilsniger sig samleie, som den vildfarende anser for egteskabeligt, eller som medvirker til at saadant samleie finder sted, straffes med fængsel fra 1 til 6 aar.

Offentlig paatale finder alene sted efter fornærmedes begjæring.

§ 195. Den, som har eller medvirker til, at nogen har utuglig omgjængelse med et barn under 14 aar, straffes med fængsel i mindst 2 aar. Paa samme maade straffes forsøg.

Under særdeles formildende omstændigheder kan straf-

fen nedsættes, dog ikke lavere end til fængsel i 1 aar, dersom fornærmede er under 12 aar, og ellers ikke lavere end til fængsel i 6 maaneder.

Dersom fornærmede omkommer eller faar betydelig skade paa legeme eller helbred, eller den skyldige tidligere har været straffet efter denne paragraf eller efter §§ 191, 192 eller 193, er straffen fængsel fra 4 aar indtil paa livstid. Som betydelig skade paa legeme eller helbred ansees efter denne paragraf i alle tilfælde veneriske sygdomme.

Vildfarelse med hensyn til alderen udelukker ikke straffeskylden.

§ 197. Med fængsel indtil 1 aar straffes den, som har utugtig omgjængelse med nogen person under 18 aar, som staar under den skyldiges myndighed eller opsig.

Vildfarelse med hensyn til alderen udelukker ikke straffeskylden.

§ 198. Den, som ved særlig underfundig adfærd eller ved at misbruge afhængighedsforhold, forfører nogen til utugtig omgjængelse, straffes med fængsel indtil 1 aar, og indtil 2 aar, saafremt den forførte enten er under 18 aar eller er under 21 aar og staar under den skyldiges myndighed eller opsig.

Vildfarelse med hensyn til alderen udelukker ikke straffeskylden.

Offentlig paatale finder alene sted efter fornærmedes begjæring.

§ 199 uforandret.

§ 200. Den, som forfører nogen til utugtig omgjængelse med en anden eller som medvirker til, at nogen forføres til utugtig omgjængelse med en anden, straffes med fængsel fra 3 maaneder til 2 aar.

Offentlig paatale finder alene sted efter fornærmedes begjæring, med mindre almene hensyn kræver paatale.

§ 201. Den, som fremmer en andens utugtige omgjængelse med barn under 16 aar, straffes med fængsel fra 6 maaneder til 6 aar.

Vildfarelse med hensyn til alderen udelukker ikke straffeskylden.

§ 202. Den, som forleder nogen til at gjøre sig en næringsvei af at holde sit legeme tilfals til utugt, eller som medvirker til saadan forledelse, straffes med fængsel fra 6 maaneder til 6 aar, og med fængsel ikke under 2 aar, saafremt den forlede er under 18 aar eller i saadant utugtig øiemed føres ud af riget.

§ 203. Den, som søger at afholde nogen, der gjør sig en næringsvei af at holde sit legeme tilfals til utugt fra at ophøre dermed, eller som medvirker dertil, straffes med fængsel fra 3 maaneder til 4 aar.

§ 204. Har den, som er skyldig efter en af §§ 200, 201, 202 eller 203, handlet sedvanemæssig eller anvendt tvang, trusler eller underfundig adfærd eller benyttet sig af nogens nød eller forstandssvaghed, forhoies straffens lavmaal til det dobbelte. Det samme gjælder, hvis den, som er skyldig efter § 202 eller 203, har handlet af vindesyge eller forøvet forbrydelsen mod sin egtefælle eller sit barn eller mod nogen, som staar under hans myndighed eller opsig, eller til fremme af forbrydelsen har misbrugt sin offentlige stilling som sjælesorger, læge eller lærer.

Forøves forbrydelsen under udøvelsen af en næringsvei, kan den skyldige fradømmes retten til at fortsætte denne.

§ 205 uforandret.

§ 206. Den, som af vindesyge fremmer andres utugtige omgjængelse eller som udnytter denne i vindesygt øiemed, straffes med fængsel fra 3 maaneder til 4 aar.

Saafremt den hvis utugtige forhold fremmes er under 18 aar eller i utugtig øiemed befordres ud af riget, er straffen fængsel ikke under 1 aar.

Bliver forbrydelsen forøvet under udøvelsen af en næringsvei, kan den skyldige fradømmes retten til at fortsætte denne.

§§ 207 og 208 (om blodskam) er uforandret.

§ 209 (om egteskabsbrud) foreslaaes ophævet.

§ 210. Med fængsel fra 3 maaneder til 2 aar straffes den som enten uden gyldig grund vægrer sig for at indgaa egteskab med eller selv forsættlig har fremkaldt nogen egteskabshindring ligeoverfor en kvinde, der efter den skyldiges fyldte 21de aar under vitterlig forlovelse eller i tillid til givet egteskabsløfte af ham har ladet sig besvangre.

Er 1 aar hengaet efter nedkomsten, uden at egteskab er indgaaet, ansees han i ethvert tilfælde for at vægre sig.

Offentlig paataale finder alene sted efter fornærmedes begjæring.

§ 211. 1. Med fængsel indtil 2 aar straffes

- a. den som holder offentlig foredrag eller istandbringer offentlig forestilling eller udstilling af utugtlig indhold eller som medvirker til saadanne foredrag, forestillinger eller udstillinger finder sted,
- b. den som udgiver, falholder, udstiller eller paa anden maade søger at udbrede utugtige skrifter, billeder og deslige eller som medvirker hertil,
- c. den som overlader utugtige skrifter, billeder og deslige til personer under 18 aar eller som medvirker hertil.

2. Med bøder eller fængsel indtil 6 maaneder straffes den, som af uagtsomhed foretager nogen saadan handling som i nr. 1 nævnt.

Paa samme maade straffes den indehaver eller overordnede, som forsættlig eller af uagtsomhed undlader at hindre, at der i en virksomhed bliver foretaget handling som nævnt i denne paragraf.

3. Dersom nogen i sin næring to gange i løbet af to aar gjør sig skyldig i en forbrydelse mod denne paragraf, bliver retten til at fortsætte næringen at frakjende ham.

§ 212. Med bøder eller med fængsel i indtil 1 aar straffes den, som ved utugtlig adfærd i handling eller ord krænker ærbarhed eller medvirker hertil, saafremt krænkelser er sket

1. offentlig,

2. i overværelse af eller overfor nogen som deri ikke har samtykket, eller
3. i overværelse af eller overfor barn under 16 aar.

Den, som foretager utugtig handling med barn under 16 aar eller forleder barn under 16 aar til utugtig adfærd, straffes med fængsel fra 3 maaneder til 3 aar, men med fængsel fra 6 maaneder til 3 aar, dersom fornærmede er under 14 aar eller staar under den skyldiges myndighed eller opsig, eller den skyldige til fremme af forbrydelsen har anvendt trusel. Har den skyldige tidligere været straffet efter denne paragraf eller efter §§ 195—199, er straffen fængsel fra 1 til 5 aar.

Vildfarelse med hensyn til alderen udelukker ikke straffeskylden.

§ 213. Med fængsel indtil 2 aar straffes

1. Den som forfører til utugtig handling med sig person af samme køn under 21 aar,
2. person over 25 aar, som foretager utugtig handling med person af samme køn under 21 aar,
3. person over 18 aar, som holder sig tilfals til utugtig handling med personer af samme køn i det øiemed at gjøre sig en indtægt deraf.

Vildfarelse med hensyn til alderen udelukker ikke straffeskylden.

§ 214 om straffrihed paa grund af efterfølgende ægteskab med krænkede er uforandret.

§ 379 om konkubinat ophæves.

I forbindelse med de her gjengivne nye bestemmelser i det 19de kapitel foreslaar komitéen en betydelig straffeskjærpelse i lovens § 217.

I §§ 194, 197, 198, 202, 204, 206, 210 og 217 har komitéen forandret straffesatserne.

I de andre paragrafer er der foruden straffeskjærpelsen gjort disse forandringer:

I § 191 foreslaar komitéen adgang til offentlig paatale

uden begjæring fra fornærmede, naar den maa ansees paa-krævet af almene hensyn.

Efter forslaget § 192 skal forsøg paa voldtægt straffes paa samme maade som den fuldbyrdede forbrydelse. Som betydelig skade, der begrundes mindstestrafen 4 aars fængsel, ansees i alle tilfælde venerisk sygdom. Bestemmelsen i sidste led, som modificerer den ubetinget offentlige paatale, er ogsaa ny.

I lovens § 193 hedder det: »Den som har . . . utugtig omgængelse med nogen, der er sindssyg, bevidstløs eller iøvrigt utilregnelig, straffes . . .« Det er ogsaa efter lovens utilregnelighedsbestemmelse (§ 44) urigtigt at identificere den tilstand, som skal begrunde straf for kjønslig misbrug (§ 193), med en tilstand, som vilde udelukke tilregnelighed hos den anden person i kjønnsforbindelsen, om vi tænker os, at denne person blev sat under tiltale for en eller anden handling, foretaget i samme tilstand. Saaledes kan den, som har samleie med en beruset kvinde, være strafskyldig, selv om hun ikke er bevidstløs i den forstand, at hun vilde blive erklæret straffri for en legemskrænkelse; og om en kvinde lider af en legemlig lamelse, som har givet tiltalte anledning til at opnaa samleie mod hendes vilje uden at anvende vold eller trusler (§ 192), behøver hendes sjælelige tilstand ikke at være af den art, at hun vilde være straffri, om hun f. ex. havde anstiftet en ildspaaættelse eller et tyveri. Komitéen foreslaar istedenfor den citerede betegnelse: »den som har . . . utugtig omgængelse med nogen, som er sindssyg eller som er bevidstløs eller af andre grunde ude af stand til at modsætte sig handlingen . . .«. Ogsaa i denne paragraf er paataleregelen ny.

I § 195 er aldersgrænsen hævet fra 13 til 14 aar; det er væsentlig af hensyn hertil, at komitéens flertal ikke har vovet at sætte det ordinære minimum saa høit her som i § 192. Ogsaa efter § 195 skal veneriske sygdomme ansees som betydelig skade, der begrundes mindstestrafen 4 aar.

Baade her og i §§ 196, 201, 212 og 213 foreslaar komitéen den regel, som loven har i §§ 197 og 198: at vildfarelse om den til kønslig omgang misbrugte persons alder ikke udelukker straffeskylden; en saadan regel er efter komitéens opfatning mere begrundet, naar tiltalen gjælder utuglig omgjængelse med personer under 14 eller 16 aar end i de aldersspørgsmaal, som en sag efter §§ 197 og 198 kan fremkalde, nemlig om grænserne 18 og 21 aar. Baade i § 195 og 196 har komitéen søgt at differentiere forbrydelserne mere end i loven.

I § 211 stemmer nr. 1 a og b med første og andet led i gjældende lov, mens nr. 1 c og nr. 2 er nye. Efter loven er det en betingelse for straf, at tiltalte vidste, at foredraget, skriftet, billedet o. s. v. var af utuglig art. Han vil da ofte gaa fri en velfortjent straf ved at forsikre, at han ikke havde kjendskab f. ex. til skriftlets indhold eller til de billeder, han har solgt i et lukket omslag. Og indehaveren af en forretning, som er den virkelig skyldige, kan anføre, at han ikke kjendte, hvilke billeder eller skrifter der blev indkjøbt og solgt i forretningen. Efter sidste led i loven kan den, som 2 gange i løbet af 2 aar i sin næring har gjort sig skyldig i en forbrydelse mod § 211, fradømmes retten til at fortsætte næringen; komitéen foreslaar, at den skyldige isaafald skal fradømmes retten.

I § 212 første led har komitéen (under nr. 2 og 3) gjort tilføielsen: »overfor«; dermed vil bestemmelsen ramme ogsaa det tilfælde, som forekommer, at den utugtige adfærd sker i breve eller tilsendte billeder. I andet led er straffen varieret efter gjerningens nærmere omstændigheder.

I § 213 har komitéen sløifet straffen for utuglig omgang med dyr. Og den har gjort en væsentlig indskrænkning i straffelovens anvendelse paa sexuel omgang mellem personer af samme køn. Se herom komitéens indstilling s. 35—40.

Ophævelsen af § 209 foreslaaes af 5 mod 4 og ophævelsen af § 379 af 8 mod 1.